

Inštitucionálne a odborné zabezpečenie implementácie, propagácie a osvetu v rezorte životného prostredia

Implementácia Európskeho dohovoru o krajine

Cieľom implementácie Európskeho dohovoru o krajine je na Slovensku trvale podporovať a zabezpečiť ochranu, manažment a plánovanie krajiny a aktívne organizovať a zapájať sa do európskej spolupráce pri implementácii jednotlivých článkov dohovoru. Zavádzanie princípov starostlivosti o krajinu do praxe vyplýva zo záväzkov Slovenskej republiky, ku ktorým pristúpila podpísaním Európskeho dohovoru o krajine (EDoK) na konci roku 2005. Implementácia do-

Zadrôtovaná krajina s tradičnými hajlochmi, vinárskymi domčekmi v pravom hornom rohu fotografie z Levíc. Európsky dohovor o krajine prináša nový, moderný koncept nielen vnímania, ale najmä starostlivosti o krajinu. Aj Slovensko patrí medzi krajiny, ktoré potrebujú novú, progresívnu legislatívu zavádzajúcu do praxe princípy ochrany, manažmentu a plánovania všetkých typov krajiny, nielen území chránených zákonom (foto: Erika Jauschová, 2008)

hovoru sa uskutočňuje v súlade s konceptom Národného programu implementácie Európskeho dohovoru o krajine v SR schváleným ministrom životného prostredia v roku 2006. Aktivity prebiehali v koordinácii medzi MŽP SR (sekcia ochrany prírody a krajiny, sekcia environmentálnej politiky a zahraničných vecí) a SAŽP (Centrum starostlivosti o vidiecke životné prostredie, Banská Bystrica), avšak v úzkej spolupráci s vedeckými, vzdelávacími, odbornými, verejnými a dobrovoľnými organizáciami.

Oblasť inštitucionálneho zabezpečenia implementácie

Programom stretávania pracovných skupín bolo napĺňanie úloh vyplývajúcich z I-EDoK a rozpracovanie Programu implementácie EDoK v SR, s cieľom integrovania myšlienok implementácie Európskeho dohovoru o krajine do všetkých relevantných odvetví, priebežná odborná príprava prezentácií na tému propagácie na Slovensku, prepájanie návrhov metodiky s novovznikajúcimi návrhmi legislatívy a začlenenie postupov hodnotenia krajiny do legislatívy. Medzi najdôležitejšie patrili práce na tvorbe legislatívy rezortu MŽP SR. V rámci prípravy nového právneho predpisu sa pripravovalo nové znenie návrhu „zákona o ochrane prírody a starostlivosti o krajinu“, konkrétne tvorba paragrafových znení časti zákona týkajúcej sa starostlivosti o krajinu, zabezpečujúceho transpozíciu Európskeho dohovoru o krajine do navrhovaného zákona. Súčasťou bola aj tvorba téz a návrh paragrafových znení *vykonávacích vyhlášok k charakteristickému vzhľadu krajiny a k dokumentácii starostlivosti o krajinu*. Proces prípravy nového znenia zákona bol však po medirezortnom pripomienkovom konaní, vzhľadom na množstvo zásadných pripomienok k celému zákonu, pozastavený.

Oblasť propagácie, výchovy a vzdelávania

V oblasti propagácie, výchovy a vzdelávania sa uskutočnila najmä redakčná a technická príprava podkladových materiálov a samotných propagačných materiálov s cieľom šírenia informovanosti odbornej a laickej verejnosti o hodnotách krajiny Slovenska podľa princípov obsiahnutých v dohovore. Ďalej bola táto oblasť zameraná na publikovanie príspevkov a prednášok na konferenciách a seminároch s tematikou EDoK, tvorba vzdelávacích prezentácií, realizácia vzdelávacích programov pre jednotlivé cieľové skupiny, aktualizácia a priebežné napĺňanie webových stránok, tvorba plagátov z edície propagujúcej hodnoty slovenskej krajiny. V rámci podujatia Dni vidieka v NR SR sa uskutočnila propagácia dohovoru na pôde parlamentu. Pre účely veľkej celoslovenskej informačnej kampane boli spracované podklady pre prípravu projektu Pocta Karpatom. V rámci XIV. medzinárodného festivalu filmov o životnom prostredí ENVIROFILM 2008 sa uskutočnila národná konferencia Krajina – človek – kultúra na tému *Nový pohľad na starostlivosť o krajinu*. Uskutočnila sa medzinárodná krajínarska exkurzia v rámci 7. workshopu Rady Európy k implementácii Európskeho dohovoru o krajine do Bielych Karpát. Pre účastníkov konferencie Rozvoj regiónu Abova sa uskutočnila prezentácia dohovoru v Košiciach, podobne na konferencii Trvalo udržateľný rozvoj vidieka na Stavebnej fakulte STU v Bratislave.

Publikačná činnosť zahŕňala prípravu anglickej mutácie brožúry *Európsky dohovor na Slovensku*, jej vydanie a distribúciu v zahraničí, v členských štátoch Rady Európy.

Zrealizovala sa tlač prezentačných posterov k implementácii Európskeho dohovoru o krajine a k Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 a ich prezentácia na výstave Agrokomplex 2008. Bolo zhotovené množstvo multimediálnych prezentácií, permanentná aktualizácia fotografických a textových podkladov na tvorbu propagačných materiálov. Prebehla reedícia informačného materiálu s oficiálnym znením Európskeho dohovoru o krajine a bola vydaná prezentačná karta EDoK na Slovensku. Mimoriadne monotematické číslo Enviromagazínu bolo vydané pri príležitosti workshopu Rady Európy na Slovensku. Boli zozbierané podklady na zostavenie plagátov propagujúcich slovenskú krajinu vo vytýpaných regiónoch (krajina Stredného Spiša a Ostrôžky). Vzdelávanie expertov znamenalo realizáciu seminára pre krajiny Západného Balkánu „Implementácia medzinárodných multilaterálnych dohôd v oblasti ochrany biologickej a krajinné diverzity: skúsenosti Slovenskej republiky“. Bol zostavený študijný program pre dve skupiny starostov zameraný na ochranu vidieckej krajiny a nástroje tvorby krajiny. Tento program bol realizovaný v spolupráci s našimi dlhoročnými partnermi Škola vesnice Modrá v Českej republike. Vo Svätom Jure prebehol vzdelávací kurz prispievajúci k ochrane, využívaniu a rozvoju kultúrnych a prírodných kvalít organizovaný organizáciou Academia Istropolitana Nova.

Oblasť spolupráce na medzinárodnej a národnej úrovni

Táto oblasť je zameraná na šírenie a výmenu poznatkov pri implementácii medzinárodného dohovoru. Spolupráca na medzinárodnej úrovni znamenala nielen účasť na aktivitách Rady Európy, ale aj konkrétne aktivity organizované slovenskou stranou. Najvýznamnejším podujatím v minulom roku bola organizácia prestížneho 7. workshopu Rady Európy k implementácii Európskeho dohovoru o krajine, ktorý sa konal v Piešťanoch (podrobnejšie v samostatnom článku). Iste aj vďaka jeho úspešnému priebehu slovenskí zástupcovia zasadli po prvýkrát do lavíc novokonštituovaného *Riadiaceho výboru pre kultúrne dedičstvo a krajinu* na pôde Rady Európy. Aktívna bola aj účasť a prezentácia pozície SR na 1. Toskánskom bienále o krajine vo Florencii a naštartovanie spolupráce s Medzinárodnou sieťou miest-

Jedna z množstva viacerých pracovných skupín. Pracovníci MŽP SR, SAŽP a TU Zvolen na pracovnom rokovaní k príprave časti zákona o starostlivosti o krajinu (foto: Ladislav Sisák, 2008)

Ochrana krajiny začína jej pochopením. Tomáš Kušík (prvý zľava) pri výklade o krajine Devinskej kotliny pre účastníkov balkánskeho seminára Implementácia medzinárodných multilaterálnych dohôd v oblasti ochrany biologickej a krajinej diverzity: skúsenosti Slovenskej republiky (foto: Pavlína Mišíková, 2008)

Budovanie vzťahu a zodpovednosti ku kultúrnej krajine si na Slovensku bude vyžadovať ešte mnoho času. Dohovor o krajine je aj o potrebe vytvorenia systematického vzdelávania zameraného na úctu k hodnotám krajiny a jej vnímaniu ako dedičstva (foto: Peter Oleksák)

nych a lokálnych autorít na podporu EDoK. Uskutočnilo sa prijatie delegácie z Ministerstva životného prostredia Švédskeho kráľovstva, aj vzhľadom na to, že Švédci preberajú po Slovensku organizáciu ďalšieho workshopu. Na medzinárodnom sympóziu CEMAT *Priestorová dimenzia ľudských práv pre novú kultúru územia* v Arménsku si Rada Európy vyžiadala slovenského moderátora. Slovensko sa aktívne zúčastňovalo prípravných rokovaní pracovnej skupiny pre komunikáciu Rady Európy s Európskou komisiou v Paríži. V komunikácii s UNEP vo Viedni sa začali úvahy prepojenia aktivít EDoK s Karpatským dohovorom. Tradične prospešná bola medzinárodná spolupráca s ČR, konkrétne s obcou Modrá, pri skúsenostiach v oblasti ochrany a tvorby krajiny, ale aj pri spoločnom krajinárskom výskume Bielych/Bílých Karpát na území SR a ČR. Uskutočnili sa stretnutia s Poľskou komorou architektov a diskusie o vnímaní a postupoch tvorby metodík hodnotenia krajiny.

Medzinárodná spolupráca bola organizovaná i pri inštalácii geoglyfu pod Spišským hradom.

Spolupráca na národnej úrovni bola napĺňaná odbornými prezentáciami a účasťou na mnohých vedeckých a popularizačných fórach, kde boli prezentované a prerokované základné procesy implementácie Európskeho dohovoru o krajine na Slovensku, základné princípy starostlivosti o krajinu a ďalšie vízie a úlohy pre napĺňanie Národného programu implementácie EDoK-u. Pokračovala

permanentná spolupráca s TU Zvolen na stretnutiach k problematike nástrojov pre tvorbu krajiny. Uskutočnilo sa rokovanie MŽP SR, MVR SR a MK SR k potenciálnej spolupráci pri organizovaní krajinných výstav na Slovensku. IALE-SK organizovala konferenciu *Súčasný stav krajinej ekológie na Slovensku*, kde bola nadviazaná ďalšia spolupráca pri implementácii EDoK vo vedeckých projektoch a praxi. SAŽP spolupracuje s Ministerstvom kultúry SR a Národným osvetovým centrom na Koncepcii starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru v oblasti hmotného kultúrneho dedičstva týkajúceho sa vidieckych sídel a krajiny. Zástupcovia rezortu životného prostredia boli prítomní v hodnotiacej komisii Blokového grantu – Ekopolis – oblasť ochrany životného prostredia. Aktívna účasť a diskusia o princípoch starostlivosti o krajinu prebehli na národnej konferencii k implementácii Karpatského dohovoru, ďalej na konferencii Manažment poľnohospodárskej krajiny, na vedeckom seminári Environmentálne aspekty analýzy a hodnotenia krajiny: Identifikácia a stanovenie indikátorov (a indexov) na báze prieskumov krajiny a údajov DPZ v Bratislave (VÚPOP). Nadviazanie spolupráce s Výskumným ústavom trávnych porastov a horského poľnohospodárstva Banská Bystrica, s Trnavským samosprávnym krajom, Združením urbanistov a územných plánovačov Slovenska, Združením miest a obcí a ďalšími subjektmi prinesú v budúcnosti iste nové podnety a spoločné projekty.

Oblasť odbornej podpory implementácie

Odborná podpora I-EDoK pokračovala v rozvíjaní metódy hodnotenia charakteristického vzhľadu krajiny (CHVK), ktorá vychádza z metodiky *Diferenčná metóda identifikácie na identifikáciu krajinného obrazu a hodnotenie krajinného rázu*, s cieľom vytvoriť z vedeckého postupu zjed-

nodušený metodický postup, ktorý by bolo možné zapracovať aj do všeobecne záväzného právneho predpisu. Na základe doterajších výsledkov a stretnutí pracovných skupín vyplynula nutnosť rozdelenia metodického postupu na časť teoretickú a časť pozostávajúcu z popisu krokov na identifikáciu znakov, ich hierarchické zaradenie a vyhodnotenie atribútov znakov a ich kontextu v krajine. Realizovala sa pilotná štúdia pre podporu a overenie metodiky CHVK na Ostrôžkach, pracovalo sa na príprave odborných materiálov ako podkladu k propagačným, výchovným, vzdelávacím a cezhraničným aktivitám, spracovanie základných charakteristík krajinného obrazu vybraných geomorfologických jednotiek, vrátane typológie ľudovej architektúry, tvorba podkladov k školiacim modulom, organizácia odborného seminára k problematike nástrojov pre tvorbu krajiny v nadväznosti na I-EDoK.

Uskutočnil sa krajinársky prieskum v CHKO Biele Karpaty, ktorý bol súčasťou úlohy *Prehodnotenie chránených území Slovenska*. Prieskum sa realizoval v spolupráci so Správou CHKO Biele Karpaty a TU Zvolen, bol zameraný na definovanie prístupov k hodnoteniu a ochrane krajiny, k problematike charakteristického vzhľadu krajiny Bielych Karpát, hodnôt krajinného rázu a definovaniu prírodno-krajinárskych hodnôt územia v kultúrnohistorickom kontexte. Zároveň bol prípravou pilotnej štúdie pre podporu a overenie metodiky CHVK.

V spolupráci s Pieninským národným parkom (PIENAP) sa uskutočnila konfrontácia prístupov hodnotenia krajinárskych kritérií a metodík hodnotenia charakteristického vzhľadu krajiny pohraničia SR a PR na území tohto národného parku.

Od roku 2008 je SAŽP nositeľom projektu *Charakter a typ krajiny – podmienka začlenenia do ekologickej siete NATURA 2000* vo výške 38 mil. Sk z nenávratného finančného príspevku v rámci Operačného programu životné prostredie.

V budúcnosti plánujeme zintenzívniť spoluprácu hlavné prostredníctvom už konštituovanej medzirezortnej komisie pre implementáciu EDoK a rozšíriť ju o ďalšie odborné subjekty zúčastnených rezortov.

Pavlína Mišíková, MŽP SR, misikova.pavlina@enviro.gov.sk
Anna Kršáková, SAŽP – Centrum starostlivosti o vidiecke životné prostredie, Banská Bystrica, anna.krskova@sazp.sk

Závazky dohovoru sa týkajú všetkých typov krajín, aj tých obyčajných, ktoré „človek vidí z vlastného okna“. Kvalita mestskej krajiny ovplyvňuje kvalitu bývania, tá ďalej zasa vplyva na kvalitu života. Za celým by malo stáť kvalitné územné plánovanie. Ako to je v prípade Devinskej Novej Vsi? (foto: Erika Jauschová, 2008)

